

Metodika pro hodnocení rozvoje čtenářské gramotnosti

Praha, červen 2015

Obsah

1	Účel dokumentu	3
2	Vymezení pojmu čtenářská gramotnost	3
2.1	Dosavadní stav	3
2.2	Definice čtenářské gramotnosti.....	4
3	Indikátory pro sledování a hodnocení rozvoje čtenářské gramotnosti.....	5
3.1	Hlavní oblasti sledování rozvoje čtenářské gramotnosti.....	5
3.2	Základní charakteristika indikátorů ke sledování rozvoje čtenářské gramotnosti	6
3.3	Zpracování a popis nástrojů obsahujících indikátory rozvoje čtenářské gramotnosti .	7
3.4	Postupy při vyhodnocování zjištěných informací	8
4	Postup inspekční činnosti při hodnocení rozvoje čtenářské gramotnosti	8
5	Využití dalších modulů inspekčního informačního systému ve sledování rozvoje čtenářské gramotnosti	9
6	Závěr	9

Přílohy

Příloha č. 1: Materiální a organizační podmínky rozvoje čtenářské gramotnosti

Příloha č. 2: Obecná hlediska dobré výuky na úrovni třídy určený pro inspekční činnost

Příloha č. 3: Obecná hlediska dobré výuky na úrovni třídy určený pro školy

Příloha č. 4: Hospitační záznam pro sledování čtenářské gramotnosti

1 Účel dokumentu

Nově vytvořená metodika pro hodnocení rozvoje čtenářské gramotnosti je jednou ze šesti metodik zacílených v rámci projektu *Národní systém inspekčního hodnocení vzdělávací soustavy v České republice* (dále jen „NIQES“) na šest klíčových gramotností uvedených v doporučení Evropského parlamentu a Rady o klíčových schopnostech pro celoživotní vzdělávání – čtenářské gramotnosti, matematické gramotnosti, přírodovědné gramotnosti, sociální gramotnosti, jazykové gramotnosti a informační gramotnosti. Vytvořená a zde popsaná metodika dává České školní inspekci metodický návod pro sledování a hodnocení účinnosti podpory rozvoje čtenářské gramotnosti v duchu moderního přístupu reflektujícího význam, který má schopnost získávat a účinně zpracovávat čtené informace v moderním světě.

Základními částmi dokumentu jsou

- vymezení čtenářské gramotnosti v návaznosti na dosavadní přístup s odůvodněním kvalitativního posunu v definování čtenářské gramotnosti,
- vysvětlení zvoleného přístupu k formulaci indikátorů (včetně metodického odůvodnění volby jednotlivých typů indikátorů),
- popis nástrojů (formulářů) vytvořených pro sledování rozvoje čtenářské gramotnosti,
- inspekční postup pro sledování podpory rozvoje čtenářské gramotnosti,
- způsob využití hlavních modulů inspekčního informačního systému (dále jen „InspIS“) vytvořeného v rámci projektu NIQES ve sledování rozvoje čtenářské gramotnosti,
- seznam příloh, kterými jsou konkrétní vytvořené nástroje zahrnuté v popisované metodice hodnocení účinnosti podpory rozvoje čtenářské gramotnosti.

2 Vymezení pojmu čtenářská gramotnost

2.1 Dosavadní stav

Do doby před vytvořením nového postupu zjišťování a hodnocení účinnosti podpory rozvoje a dosažených výsledků v oblasti čtenářské gramotnosti (jednoho z výstupů projektu NIQES) vycházela Česká školní inspekce při svém hodnocení z následující definice čtenářské gramotnosti, kterou postupně odvodila pro svoje potřeby z různých definic užívaných především v mezinárodních šetřeních (PISA, PIAAC):

Čtenářská gramotnost spočívá v porozumění psanému textu, používání psaného textu a přemýšlení o něm s cílem rozvoje poznání a celkového potenciálu jedince, aby byl aktivním členem společnosti. Zahrnuje schopnost nalézt a porozumět informaci z textů, které nejsou přímo určeny pro sdělení nějaké jednoduché informace (literární gramotnost), a schopnost vyhledat a využít přesné informace obsažené v nějakém dokumentu (dokumentová gramotnost).

Uvedená definice sice postihovala základní princip čtenářské gramotnosti, nebyla však předmětem odborného posouzení ani metodologické analýzy, a především rozpracování do vazeb na konkrétní nástroje a postupy, které by byly stabilní v čase a díky tomu přinášely porovnatelné informace o rozvoji čtenářské gramotnosti. To bylo příčinou toho, že v jednotlivých inspekčních šetřeních zaměřených na rozvoj čtenářské gramotnosti u dětí v předškolním vzdělávání a žáků v základních a středních školách, která probíhala ve tříletém

cyklu, byly různou formou používány odlišné nástroje. Zatímco ve školním roce 2009/2010 byla čtenářská gramotnost pojímána a sledována ve velmi rozsáhlé formě (šetření obsahovalo záznamové archy pro rozhovor s ředitelem školy, s učiteli, odborníkem na čtenářskou gramotnost, hospitační záznamy ze sledovaných hodin, záznamové formuláře pro zjišťování údajů o škole v oblasti šetření čtenářské gramotnosti – zjišťovány byly personální podmínky, další vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti čtenářské gramotnosti, způsoby hodnocení podpory čtenářské gramotnosti a činěná opatření, způsoby zjišťování výsledků v oblasti čtenářské gramotnosti apod.), ve školním roce 2012/2013 byla pozornost zaměřena zejména na to, jak je čtenářská gramotnost dětí a žáků (dále jen „žáků“) rozvíjena přímo učiteli, tedy středem zájmu byl především průběh, kvalita a účinnost pedagogického procesu, včetně pedagogické interakce, klimatu třídy a projevů žáků v oblasti čtenářské gramotnosti a jejich dovedností a postojů přímo ve výuce. V rámci zjišťování údajů o škole bylo sledováno, zda např. škola formulovala cíle pro rozvoj čtenářské gramotnosti, v oblasti materiálních a personálních podmínek se Česká školní inspekce zaměřovala na zjištění, zda mají školy dostatek metodických materiálů a didaktických pomůcek pro rozvoj čtenářské gramotnosti apod.

Výše zmíněné skutečnosti a dále nastavený trend České školní inspekce¹ zaměřit svou pozornost (vedle podmínek a výsledků) zejména na pedagogický proces jako takový (jeho průběh, kvalitu a účinnost) a na jeho hlavní aktéry byly jedním z důvodů potřeby nového způsobu hodnocení účinnosti podpory čtenářské gramotnosti, včetně nové definice, metodiky hodnocení účinnosti podpory čtenářské gramotnosti, nástrojů pro zjišťování informací o vzdělávání v oblasti čtenářské gramotnosti a jejich vyhodnocování. Naplnění této potřeby bylo v rámci projektu NIQUES určujícím důvodem pro realizaci přípravy nového metodického postupu pro sledování a hodnocení podpory rozvoje čtenářské gramotnosti.

2.2 Definice čtenářské gramotnosti

Česká školní inspekce bude nadále vycházet z upravené definice čtenářské gramotnosti odrážející pojetí čtenářské gramotnosti používaného v mezinárodním šetření PISA².

Čtenářská gramotnost představuje porozumění, využívání, posuzování a angažování se v psaných textech za účelem dosažení cílů jedince, rozšíření jeho znalostí a potenciálu a aktivní účasti ve společnosti.

Kvalitativní posun v definování čtenářské gramotnosti lze opřít o bližší popis uvedené definice. Slovo „porozumění“ odkazuje přímo na „porozumění psanému textu“, které je uznávanou složkou čtení. Slovo „využívání“ se vztahuje k pojmům jako uplatnění a účinek, tj. že na základě přečteného textu dokážeme nějak jednat. „Posuzování“ je zde přidáno k „porozumění“ a „využívání“, aby bylo zdůrazněno, že čtení má interaktivní povahu: čtenář při práci s textem čerpá z vlastních myšlenek a zkušeností. Spojení „angažování se“ zahrnuje motivaci číst, rovněž ale soubor osobnostních charakteristik jako zájem a potěšení z četby, umění vybírat si, co člověk přečte, zapojení se do společenské roviny čtení, jakož i různorodé a pravidelné čtenářské aktivity. Výraz „psané texty“ zahrnuje všechny ucelené texty, ve kterých se využívá jazyk ve své grafické podobě: ručně psané, tištěné nebo elektronicky zobrazené. Nepatří sem poslech jazyka, jaký nabízejí např. zvukové nahrávky, ani film, televize, animované vizuální obrazy nebo obrázky bez textu. Patří sem však vizuální útvary, které v sobě v nějaké formě obsahují psaný jazyk (např. titulek). Mohou jimi být různé diagramy, obrázky, mapy, tabulky, grafy nebo kreslené příběhy. Místo slova „informace“,

¹Koncepční záměry inspekční činnosti na období 2014–2020 (dostupné na <http://www.csicr.cz/cz/DOKUMENTY/Koncepcni-zamery/Koncepcni-zamery-CSI-2014-2020>).

²PISA 2009: *What students know and can do*. Volume I-IV. Paris: OECD.

které se používá v jiných definicích čtení, zde byl zvolen pojem „texty“, protože se váže k psanému jazyku, a tedy pohotověji odkazuje jak ke čtení za účelem získání literární zkušenosti, tak i ke čtení za účelem získání a používání informací. Slova „za účelem dosažení cílů jedince, rozšíření jeho vědomostí a potenciálu a aktivní účasti ve společnosti“ vyjadřují myšlenku, že čtenářská gramotnost umožňuje naplňovat tužby jedinců – jak těch přesně definovaných, jakými je dosažení vzdělání či získání zaměstnání, tak i těch méně definovaných a méně bezprostředně dosažitelných, které obohacují a rozšiřují osobní život a celoživotní vzdělávání. Pojem „aktivní účast“ zde vyjadřuje, že čtenářská gramotnost umožňuje lidem přispívat do společnosti a také uspokojovat jejich vlastní potřeby.

3 Indikátory pro sledování a hodnocení rozvoje čtenářské gramotnosti

3.1 Hlavní oblasti sledování rozvoje čtenářské gramotnosti

Z praktického hlediska je definice čtenářské gramotnosti rozpracována do tří základních oblastí; to umožňuje posuzovat činnosti školy, učitele i žáka z pohledu jasněji definovaných nároků. Každá z těchto tří oblastí je vymezena podrobným popisem, k němuž se vážou konkrétní indikátory. Ty nemají povahu univerzální, nýbrž spíše povahu příkladů, protože školy, žáci i učitelé a jejich situace a potřeby jsou velmi rozmanité. Indikátor, který by je měl zachytit všechny, by byl velmi obecný, ale pak by jen těžko pomáhal k zlepšování čtenářské gramotnosti ve školách.

- 1. Vztah čtenáře ke čtení a četbě.** Jde o oblast zásadního významu pro rozvoj čtenářské gramotnosti, protože rozhoduje o žákově spolupráci v učení a o jeho rozvoji. Vztah ke čtení je jevem náročným na způsoby zjišťování a nelze jej smysluplně měřit. Podkladem pro jeho posouzení jsou pozorovatelné poznatky – např. zda žáci mohou svou četbu volit, jak škola žákům dlouhodobě pomáhá (jak je vyučuje) vybírat si knihy, podíl času věnovaného četbě žákova výběru a času věnovaného hromadně zadané četbě, žákova motivace k četbě, způsob učitelova vedení žáků k ujasňování si kritérií „dobré knihy“, vyváženost zastoupení literárních, naučných a odborných textů v preferencích žáka. Ke čtenářskému vztahu patří i to, jaké prostředí a atmosféru škola k rozvoji čtenářské gramotnosti poskytuje a buduje.
- 2. Osvojení základních čtenářských strategií.** Pro výuku a rozvoj čtenářské gramotnosti je podstatné, aby si žák osvojil základní čtenářské strategie, proto cílem zjišťování je práce s čtenářskými strategiemi, a to jak práce učitelova, tak práce žákova, a také školní podmínky pro takovou práci. Klíčové je sledování toho, jak jsou do čtenářských strategií žáci „zasvěcováni“, zda a jak učitel čtenářské strategie opravdu vyučuje nebo je jenom požaduje, jak se čtenářské strategie využívají ve čtení, aby se automatizovaly do podoby dovedností, jak dalece si žák sám uvědomuje, že strategie zná. Vedle toho je sledována (a prostřednictvím rozboru hospitovaných hodin rozvíjena) i učitelova obeznamenost s procesem čtení, s fungováním strategií, se způsoby, jak do nich žáky uvést a trvale dbát o jejich upevňování. Jednou ze základních strategií, kterým se výuka má věnovat, je kladení otázek prohlubujících porozumění a vytváření odpovědí.
- 3. Zaměření na samotný text.** Tato oblast zahrnuje učitelův i žákův výběr textů pro výuku a pro práci (v literární výchově, i při využití čtení v jiných předmětech), obsahuje problematiku práce s autentickými, nejen učebnicovými texty, a také s typy textů z různých médií. Dále zahrnuje stanovení úkolů, které má žák s textem provádět, a cílů, kterých má dosahovat. Žáci se při práci s textem učí, že text má autora, záměr i

adresáta, a učí se je nejen rozpoznávat, ale také vnímat a vyhodnocovat uplatnění těchto faktorů ve svém porozumění a interpretaci textu. Vzniká i potřeba naučit se vážnému hovoru ve třídě nad textem (mezi učitelem a žáky, ale hlavně mezi žáky samými). V oblasti práce s textem je také zahrnuto, že žáci pracují též s nelineárními texty různého typu.

Nezávisle na tomto výběru oblastí bude vždy třeba přihlížet i k tomu, jaká péče je ve vyučovací hodině a činnosti školy věnována samotnému čtenáři (jeho motivaci ke čtení a čtenářské vybavenosti) a autorovi textu (jeho záměru, vyjadřovacím prostředkům, kulturním souvislostem).

3.2 Základní charakteristika indikátorů ke sledování rozvoje čtenářské gramotnosti

Obecně je v rámci metodiky pro sledování podpory rozvoje čtenářské gramotnosti indikátorem rozuměn ukazatel vypovídající o míře určitého jevu; slouží jako „vodítko“, pomocí kterého bude úroveň dosažených cílů prokazatelná. Indikátory představují objektivní argumenty pro rozhodování, na jejich základě lze vyhodnotit stávající stav sledované reality jako uspokojivý nebo jako zralý pro změnu. Zároveň je jejich přínosem skutečnost, že určují přesný popis žádoucí kvality, a jsou tedy vodítkem pro školu, učitele i žáka na cestě ke zvýšení kvality čtenářské gramotnosti.

Indikátory slouží tomu, aby Česká školní inspekce mohla sledovat kvalitu výuky přímo v jejím procesu, vyhodnocovat získaná porovnání ve vztahu ke škole a v agregované formě i ve vztahu k celé vzdělávací soustavě, současně ovšem také tomu, aby mohla být školami přijímána jako důvěryhodný partner při úsilí o vysokou kvalitu rozvoje čtenářské gramotnosti. Proto se obsah indikátorů zaměřuje především na práci učitele, na podmínky, které jemu a žákům škola dává pro rozvoj čtenářské gramotnosti, a to zejména v těch kvalitách, které jsou prokazatelně významné pro čtení a jeho rozvoj u žáků.

Procesy, kterými se čtenářská gramotnost rozvíjí, jsou hlubkové. Proto je ve vytvořených nástrojích jen ojediněle možné využívat kvantitativních hledisek (spíše jen tam, kde si rozvoj čtení žádá pravidelnosti a vyšší frekvence dané aktivity, nebo když je pro něj nutné dosáhnout skutečně obohacené podnětnosti prostředí (např. v čtenářských dílnách, ve vybavení a provozu třídních knihovniček a knihovny). K posouzení toho, jak kvalitně škola pečuje o rozvoj čtenářské gramotnosti, musí inspekční pracovník zapojit svůj vlastní a zodpovědný profesní úsudek a zkušenost. Kromě toho v oblasti tak kulturně a sociálně komplexní, jakou je čtenářská gramotnost, se na výsledcích žáků podílí příliš mnoho těžko zjištělných a jednoznačně prokazatelných vlivů (rodinné poměry ekonomické, postoje rodičů, styl života rodiny a její inklinace k verbálním, či neverbálním médiím, rovněž předchozí učební zkušenost žáka apod.). Úsilí školy o rozvoj čtenářské gramotnosti každého jednotlivého žáka musí být hodnoceno s uvážením všech takových relevantních vlivů.

Ve všech nástrojích vytvořených pro sledování rozvoje čtenářské gramotnosti je v souladu s běžně zavedenou praxí užito množného čísla „žáci“. Je však věci zásadního významu, že základem pozorování a posuzování rozvoje čtenářské gramotnosti nejsou ani obecní žáci, ani nerozlišená „třída“, nýbrž **každý žák a jeho učení**. Z hlediska sledování rozvoje čtenářské gramotnosti je důležité, aby každý žák měl příležitosti ke čtení a učení, nikoli to, jak *převážně* probíhá výuka a jak *většinou* se chovají a čtou *žáci*. Právě ten žák, jenž unikl pozornosti povšechně pozorujícího učitele, se stane čtenářem chabým a pro další studijní dráhu handicapovaným. Vždy, když inspekční pracovník konstatuje, že určitý pozitivní čtenářský rys splňuje např. většina třídy, je nutné, aby škola chápala, že před ní je úkol dosáhnout rozvoje čtenářské gramotnosti u těch žáků, kteří k oné pozorované většině dosud nepatří.

3.3 Zpracování a popis nástrojů obsahujících indikátory rozvoje čtenářské gramotnosti

Nástroje (záznamové formuláře) pro sledování rozvoje čtenářské gramotnosti řeší dva primární cíle: shromažďovat informace o vzdělávání pro posuzování stavu čtenářské gramotnosti v rámci celé vzdělávací soustavy, a podporovat učitele a školy, tedy provádět hodnocení na úrovni vzdělávací instituce. Neslouží tedy k prostému „sběru dat“, nýbrž jsou významným nástrojem podpory školy a učitelů v rozvoji čtenářské gramotnosti. Tento princip platí jak pro zjišťování v oblasti materiálních podmínek (co znamenají zjištěné podmínky právě pro situaci dané školy a pro úroveň práce učitelů i žáků), tak při posuzování výuky. Slouží především k informovanému interpretování příslušných zjištění, přičemž součástí interpretace musí být přihlídnutí ke konkrétní situaci v dané škole i třídě.

Soubor nástrojů pro sledování rozvoje čtenářské gramotnosti sestává ze čtyř záznamových formulářů:

1. Materiální a organizační podmínky rozvoje čtenářské gramotnosti

Ve formuláři jsou zaznamenávána aktuální zjištění v oblasti materiálních a organizačních podmínek, které se vážou k oblasti čtenářské gramotnosti. Záznam obsahuje položky, které sledují např. vybavenost školy literaturou a knihovničkami (zda jsou ve škole, resp. ve třídách, na chodbách volně přístupné knihovničky s pestrou nabídkou literatury odpovídající psychickému vývoji a stupni vzdělání žáků, zda je tato nabídka využívána žáky apod.). Úplná podoba formuláře je obsahem přílohy 1.

2. Obecná hlediska dobré výuky na úrovni třídy určená pro inspekční činnost

Ve formuláři jsou zaznamenávána aktuální zjištění na základě sledování činností učitelů v oblasti čtenářské gramotnosti v rámci inspekční činnosti. Sledována jsou hlediska dobré výuky vážící se k rozvoji čtenářské gramotnosti žáků, mezi něž patří např., zda učitel ovládá hodnocení ve formativní funkci (např. pracuje s cíli učení), přímo vyučuje čtenářské strategie či vytváří motivující prostředí k rozvoji čtenářské gramotnosti žáků. Úplná podoba formuláře je obsahem přílohy 2.

3. Obecná hlediska dobré výuky na úrovni třídy určená pro školy

Obsahuje část položek a hledisek, které uplatňuje inspektor při inspekci (viz záznamový formulář Obecná hlediska dobré výuky na úrovni třídy určený pro inspekční činnost), tento formulář může však zároveň škola využít i v rámci vlastního hodnocení. Tato hlediska jsou známa školám předem, aby škola věděla, že o ně má soustavně pečovat a že se inspekce, v případě, že ve škole proběhne inspekční činnost zaměřená na sledování a hodnocení účinnosti podpory ve čtenářské gramotnosti, o ně bude zajímat v hospitaci, v rozhovoru s vedením a s učiteli a v analýze příprav nebo analýze produktů žáků. Úplná podoba formuláře je obsahem přílohy 3.

4. Hospitační záznam pro sledování čtenářské gramotnosti

V hospitačním záznamu pro sledování čtenářské gramotnosti inspekční pracovník přihlídně k tomu, které významné informace získal v rozhovoru s učitelem před hodinou (např. co si sám učitel vytyčil, jakou povahu své výuky naznačil). Samotný záznam pak bude obohacovat poznatky získanými v rozhovoru po výuce (např. jak učitel interpretuje různé pozorované jevy, jak hodnotí své úsilí, jak vidí práci žáků). Hodnocení bude také přihlížet k tomu, jak souvisí hospitovaná výuka s celkovým plánem výuky (ve školním vzdělávacím programu, v učitelově osnově) i s

přístupem dané školy k rozvíjení čtenářské gramotnosti. Úplná podoba formuláře je obsahem přílohy 4.

3.4 Postupy při vyhodnocování zjištěných informací

Na základě zjištěných skutečností zaznamenaných v záznamových formulářích bude inspekční pracovník činit závěry přiměřené časovému rozsahu inspekce i oblastem, které mohly být v rámci dané inspekční činnosti ve škole zjišťovány. Celkové vyhodnocení záleží na kvalifikované profesní úvaze inspekčního pracovníka, protože si uvědomuje, že po krátkou dobu inspekční činnosti může zjistit a posuzovat jen některé části z celku, a předem nelze vědět, které (možná i zásadní) jevy budou během inspekční činnosti zachyceny a které ponechány stranou. Základním pilířem fungujícího systému sledování a hodnocení rozvoje čtenářské gramotnosti tak bude metodické vzdělávání inspekčních pracovníků v oblasti sledování rozvoje čtenářské gramotnosti, zahrnující například vyhodnocování virtuálních hospitací, aby docházelo ke sblížení pohledu inspekčních pracovníků na pozorované jevy ovlivňující rozvoj čtenářské gramotnosti a sjednocování hodnotících kritérií.

Technologickým základem pro shromažďování a agregované vyhodnocování získaných zjištění bude elektronický informační systém InspIS DATA³ – ten umožňuje jednak záznam všech zjištění inspekčního pracovníka do elektronické verze všech vytvořených formulářů, jednak tvorbu souhrnných reportů na různých úrovních (škola, skupina škol, všechny školy v systému) prezentujících získaná zjištění jak pro potřeby inspekčního pracovníka v průběhu konkrétní inspekční akce, tak pro analýzu a hodnocení stavu rozvoje čtenářské gramotnosti napříč vzdělávací soustavou.

Usoudí-li inspekční pracovník, že škola může vzhledem ke zjištěné úrovni rozvoje čtenářské gramotnosti být v rámci některých indikátorů příkladem dalším školám, může být škola s jejím souhlasem uvedena v systému InspIS DATA v rámci souboru příkladů inspirativní praxe.

Na úrovni školy je výstupem inspekční činnosti inspekční zpráva, na úrovni vybraného segmentu vzdělávací soustavy (vybrané skupiny škol) pak tematická zpráva. Inspekční zpráva zahrnuje především hodnocení zjištění relevantních k rozvoji čtenářské gramotnosti v rámci školy, s možnými doporučeními způsobů zvýšení kvality podpory rozvoje čtenářské gramotnosti například odkazem do souboru příkladů inspirativní praxe. Tematická zpráva zahrnuje hodnocení agregovaných zjištění za celou skupinu škol zahrnutých do sledování rozvoje čtenářské gramotnosti a formulaci závěrů a doporučení směřujících ke zvýšení úrovně čtenářské gramotnosti a zkvalitnění podpory jejího rozvoje.

4 Postup inspekční činnosti při hodnocení rozvoje čtenářské gramotnosti

Sledování rozvoje čtenářské gramotnosti bude probíhat **v režimu tematických inspekci**, jejichž průběh upravuje metodika komplexní inspekční činnosti popsaná v rámcovém koncepčním dokumentu *Metodika využití národního rámce kvality při inspekční činnosti ve školách a školských zařízeních*⁴. Provázanost jednotlivých součástí inspekčního postupu je v systému InspIS DATA zajištěna prostřednictvím nastaveného workflow⁵, za jehož dodržování je zodpovědný vedoucí inspekčního týmu.

³ InspIS DATA je jeden z modulů inspekčního informačního systému, který byl vytvořen v rámci projektu NIQUES, a slouží především ke sběru a vyhodnocování dat z inspekční činnosti České školní inspekce.

⁴ Materiál je jedním z výstupů projektu NIQUES.

⁵ Workflow je jedna z funkcí systému InspIS DATA, která pomáhá sledovat správný sled jednotlivých činností a zároveň pomáhá hlídat termíny pro ukončení těchto činností.

Obecně lze v postupu inspekční činnosti zaměřené na sledování rozvoje čtenářské gramotnosti vymežit tři fáze:

- **Mapování** podmínek rozvoje čtenářské gramotnosti v dané škole (získávání podkladů například ze školního vzdělávacího programu a dalších dostupných materiálů školy – posouzení role, kterou škola rozvoji čtenářské gramotnosti věnuje v běžné výuce, ale také třeba v rámci projektů či mimoškolních akcí, informace z formuláře *Materiální a organizační podmínky rozvoje čtenářské gramotnosti* vyplněného ředitelem školy).
- **Ověřování** (hospitační pozorování, rozhovor s učitelem, rozbor doložených materiálů, dat a informací, rozhovor s jinými než hospitovanými učiteli, rozhovor se žáky).
- **Vyhodnocení** získaných zjištění a hodnocení úrovně rozvoje čtenářské gramotnosti, formulace závěrů a jejich diskuse s ředitelem a učiteli, tvorba inspekční zprávy.

Četnost sledování rozvoje čtenářské gramotnosti bude závislá na personálních a organizačních možnostech České školní inspekce; z hlediska příspěvku k podpoře rozvoje čtenářské gramotnosti by rozpětí mezi opakovanou inspekční činností zaměřenou ve škole na rozvoj čtenářské gramotnosti nemělo přesáhnout délku šesti let.

5 Využití dalších modulů inspekčního informačního systému ve sledování rozvoje čtenářské gramotnosti

Kromě již zmíněného modulu InspIS DATA jsou součástí inspekčního informačního systému vytvořeného v rámci projektu NIQES i další moduly, jejichž využití zásadním způsobem ovlivňuje a zefektivňuje inspekční činnost včetně inspekční činnosti zaměřené na rozvoj čtenářské gramotnosti. Jejich přínos k realizaci inspekční činnosti zaměřené na sledování rozvoje čtenářské gramotnosti spočívá především v:

InspIS DATA – plánování inspekční činnosti a její řízení a evidence, sběr informací od škol (ředitelé, učitelé) prostřednictvím elektronických zjišťování (formulářů), reportování získaných dat pro potřeby inspekčního týmu a následně i pro informování škol, možnost prezentace příkladů inspirativní praxe dalším školám;

InspIS SET – elektronické zjišťování dosažené úrovně vybraných dílčích složek čtenářské gramotnosti (např. porozumění textu), reportování získaných souhrnných dat o výsledcích žáků inspekčnímu týmu, zprostředkování úloh pro ověřování dosažené úrovně vybraných složek čtenářské gramotnosti školám v modulu školního testování;

InspIS ŠVP – zefektivnění přípravy na inspekční činnost využitím možnosti vzdáleného přístupu ke školnímu vzdělávacímu programu školy;

InspIS HELPDESK – zefektivnění komunikace škol s Českou školní inspekcí ve všech fázích realizace inspekční činnosti zaměřené na sledování rozvoje čtenářské gramotnosti;

InspIS PORTÁL – možnost pro školy prezentovat úspěchy dosažené v oblasti rozvoje čtenářské gramotnosti veřejnosti, šíření příkladů inspirativní praxe široké veřejnosti.

6 Závěr

Metodika sledování podpory rozvoje čtenářské gramotnosti postavená na dvou základních pilířích (definice čtenářské gramotnosti doplněná o metodické odůvodnění a rozpracovaná do konkrétních indikátorů rozvoje čtenářské gramotnosti, inspekční nástroje jako metodické vodítko ke sledování a hodnocení rozvoje čtenářské gramotnosti a prostředky k záznamu

získaných zjištění) představuje pro Českou školní inspekci komplexní nástroj umožňující sledování rozvoje čtenářské gramotnosti. Jeho prostřednictvím bude Česká školní inspekce získávat informace o úrovni rozvoje čtenářské gramotnosti ve školách i skupinách škol a jejich vyhodnocováním naplňovat svoji roli jak ve vztahu ke školám (hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání v segmentu čtenářské gramotnosti), tak vůči státu (souhrnné sledování a hodnocení rozvoje vzdělávání na úrovni celé vzdělávací soustavy. Významné zkvalitnění využívaných nástrojů a postupů pro sledování čtenářské gramotnosti a jejich sdílení se školami přinese ve střednědobém horizontu zkvalitnění vzdělávací činnosti škol a v dlouhodobém horizontu se pozitivně promítne do úrovně čtenářské gramotnosti žáků.

Přílohy

Příloha č. 1: Materiální a organizační podmínky rozvoje čtenářské gramotnosti

Příloha č. 2: Obecná hlediska dobré výuky na úrovni třídy určený pro inspekční činnost

Příloha č. 3: Obecná hlediska dobré výuky na úrovni třídy určený pro školy

Příloha č. 4: Hospitační záznam pro sledování čtenářské gramotnosti